

We love you

Damespeciaalzaak voor de grotere maten.

MODEHUIS

Werneke

LINNAEUSSTRAAT 96 Amsterdam-Oost, tel. 020-646563.

3-1

1-2

Exclusieve Herenmode en Vrijtijdsleiding BOEROP... AMSTERDAM-OOST

Angela

uw droombeelden tot werkelijkheid, uw bruidsjepon bij outique Angela.

ATIPARK 104, AMSTERDAM ZUID. Tel. 020-762730

1-0

IGIETERSBEDRIJF br. Beeliën

Table with 2 columns: Item description and Price. Includes items like 'ngend reservoirt', 'planchet, plugbekerzypoon, mengkraan', etc.

teit van de Universiteit van Amsterdam. Tegelijk is het eerste cahier verschenen van Breukelman's Bijbelse Theologie...

Breukelman (64) is een heel aparte figuur in het wereldje van bijbelgeleerden. Hij werd bekend door de ongezouten kritiek die hij — toen nog dominee in het dorpje Simonshaven bij Brielle — in de jaren vijftig in „In de Waagschaal“ leverde op de

Breukelman in Simonshaven werd een magisch begrip voor dominees en theologische studenten, die de Bijbel weer wilden leren lezen met nieuwe ogen. Overvoerd met alle godsdiensthistorische, historische en literaire kritiek op de Bijbel, voelde hij zich door de man van Simonshaven weer met de bijbeltekst zelf in aanraking gebracht.

Breukelman zoekt naar bepaalde „Stich-

parallelen. Hij lot erop waar een bijbelschrijver van de gangbare taal van zijn tijd afwijkt en waarom. En de grondregel daarvoor (die hij als oergrondregel aanprijkt) is, dat je zo letterlijk mogelijk dient te vertalen, om de bijbelschrijvers niet met jouw lijver om de Schrift „begrijpelijk“ te maken in de weg te lopen. Want de Schrift legt zichzelf uit.

Veel dominees kregen door hem weer perspectief op wat het zeggen wil. „Verbi divi-

nogal eens onbesuisde optreden bracht veel beweging. Men ging spreken van een wilde, want niet wetenschappelijke school, de „school van Breukelman“, ja zelfs van een kerkelijke richting.

Door toedoen van prof. dr. G. C. van Niftrik kreeg hij in 1968 een plaats als wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Amsterdamse theologische faculteit. Door zijn gastcolleges van kindere theologische opleidingen (momenteel bijv. in Kampen), maar ook door zijn taloze lezingen buiten de

Die invloed is dus niet meer maar in een liturgische stroom. Zo zijn het werk van de professor van der Loewen-afdeling en van wijlen dr. J. van der Werf en zijn volgelingen in de Utrechtse Dooskerk onder Breukelman ondenkbaar. Deze dagen verscheen in deze kring het eerste nummer van een nieuw tijdschrift „De eerste lezing“, met bijdragen over vertalen, vertalingen en liturgie en in de redactie namen als Bernard, Boendermaker, Deurloo en Oosoren.

Materialistische exegese en positieve gebruik.

Breukelman is vooral geïmponeerd door de grote theologen Barth en Buber en doet te vergeten door Martin Buber en Franz Rosenzweig, twee Joodse geleerden die in deze eeuw het Oude Testament volgens geheel eigen principes in het Duits vertaalden.

Wij moeten weer hóórders van het Woord worden

door L. P. M. Scholten

De manier van bijbeluitleg door Breukelman is eigenlijk uit de nood geboren. Een wetenschappelijke carrière lag helemaal buiten zijn gezichtsveld, toen hij in 1942 na zijn studie in Leiden huilprediker werd bij (toen nog da.) Van Niftrik in Rijsburg.

„Dat is niet best geweest. Ik moest preken, en dan nog wel in zo'n confessionele gemeente. En het ging niet. Ik lag met mezelf overhoop en met de hele theologie. Maar vooral: je moet de Schrift uitleggen, dan heb je hulp nodig. Je slaat de grote wetenschappelijke bijbelcommentaren op en dan komt de grote teleurstelling. Want wat je daar te lezen krijgt, slaat op de praktijk van de gemeente als een tang op een varken.

Die zogenaamde wetenschappelijke exegeten denken er niet aan, dat de Schrift ligt opengeslagen in het midden der gemeente, opdat het evangelie zal worden verkondigd. Het is specialisme stimuleert niet alleen niet tot preken, maar het verhindert ze zelfs. Dan moet er in die bijbelwetenschap fundamenteel iets mis zijn. Daar ligt de oorsprong van mijn wetenschappelijk theologisch bezig zijn.

Remonstrant

Daarvoor heeft Breukelman al een tijd zitten vertellen want hij is een graag en goed verteller over zijn remonstrante jeugd („maar ik ben dat milieu wel volstrekt ontgroeid“) hoe hij in Leiden ging studeren en hoe toen de grote twiifels kwamen over wat hij nu eigenlijk studeerde. Toen hij op het punt stond op te houden met zijn studie, verscheen het tweede deel van de Prolegomena van Karl Barth, de leer van het Woord Gods. Dat was in 1938. „Dat is voor mij de grote wending geweest. Toen heb ik, het remonstrante jongste, gezien, dat het niet om religie gaat en niet om religiewetenschap, maar om openbaring: Theologie is „dienst aan het Woord“. „Verbi divini ministerium“. Het gaat om verkondiging. Nou, dan wil je precies weten, wat daar nou staat in die wonderlijke teksten. Mijn preken zijn vanaf het begin altijd heel sterk uitleggend. Schriftverklarend geweest. Maar daarbij waren de commentaren geen hulp, maar hindernissen.

Grote indruk maakte op de jonge Breukelman in 1942 het boekje „Bijbels ABC“ van Miskotte, die toen nog predikant in Amsterdam was, vooral hoe Miskotte daar bijbelse grondwoorden in de tekstverbanden laat functioneren. „Daar heb ik eigenlijk die smaak te pakken gekregen. Bij Miskotte vond ik de combinatie van Barth met Buber-Rosenzweig.“

Sneeuwbal

Breukelman werd in 1943 predikant in Rittthem op Walcheren, ging in 1948 naar Simonshaven, bleef onderwijsgestaa studeren, want het ging nog steeds niet best voor zijn gevoel met het predikantschap, vanwege zijn fundamentele probleem: hoe functioneert de Schrift in prediking en pastoraat. Maar toen gingen de ontdekkingen komen.

„En nou is het aardig geweest, als je dan zelf wegen probeert te gaan en dat blijken dan toch begaanbare wegen te zijn, dan gaat dat om zich heen grijpen. In Rotterdam organiseerde dr. K. J. Kraan een cursus voor gereformeerde predikanten. Zo kwam van het een het ander en zo zijn er heel veel mensen — ik zou er talloze kunnen noemen, maar och, dat is ook eigenlijk niet voor de krant, ik houd niet van opscheppen — maar die door dat werk van mij toch weer plezier in hun werk als predikant gekregen hebben.“

Het bijzondere daarvan is, dat mensen die met hun overdreven kritische instelling argwanend tegenover de Schrift stonden, door mijn werk weer vertrouwen kregen dat het toch da'n gek boek nog niet is, terwijl omgekeerd massieve fundamentalisten door mij van hun fundamentalisme goed zijn loogeraakt.“

Wat is nu eigenlijk uw kritiek op de „Nieuwe Vertaling“ van het NBO? „Er is een grondregel, waar iedere bijbelvertaler zich onvoorwaardelijk aan dient te houden. Hij moet er voortdurend op letten, dat hij niet door de wijze waarop hij de teksten weergeeft de Schrift verhindert zichzelf uit te leggen. Hoe doet de Schrift dat? Zichzelf uitleggen? Dat is door de wijze waarop de woorden klinken en medeklinken. Nooit mogen wij het met andere woorden doen dan die bijbelschrijvers willen zeggen.

Luther zei van zijn bijbelvertaling „Valk hebben wij de woorden laten schieten om de betekenis te geven.“ Dus: ik weet best wat er in de grondtekst staat, maar dat kun je zo in het Duits niet zeggen, dus maak ik er een aardig, goed Duits verhaal van met goede Duitse zinnen. Dat is dan die grote tegenstelling tussen wat men dan noemt idiolect vertalen of dynamisch-equivalent. Dat wil nu geweldig opgeblazen, maar dat heeft in de kerk altijd al gespeeld. Hieronymus, die van 390 tot 405 in zijn kloostertje in Bethlehem het Oude Testament in het Latijn vertaalde, vertaalde ook dynamisch-equivalent. Hij maakte er een prachtig Latijns verhaal van, maar lette niet op de woorden. Luther ging in zijn voetspoor, maar de gereformeerde traditie is een andere. Hier in Nederland wilde men beelst niet een vertaling als die van Luther. En zo krijg je, dat de Statenvertalers in de 17e eeuw van de Dordtse synode de instructie meekregen: Je zult alle variaties de bijbelgebruiken ook in het Nederlands hun eigen taal laten spreken. En als een taal dat dan soms niet toelaat, luide de instructie, dan zullen ze in de aantekening naarstig aantekenen wat er in de grondtekst staat.“

Politicus

Nu gaat Breukelman een voorbeeld geven, dat ook in zijn cahier staat. Hij leest een gedeelte uit Mattheüs 27,

Frans Breukelman

Jesus voor Pilatus, in de Statenvertaling. Hij leest het zo, dat je heel duidelijk hoort, dat Mattheüs drie maal de werkwoorden „willen“ en „loolaten“ bij elkaar gebruikt, in de verzen 15, 17, en 21. Dat doet Mattheüs volgens hem heel bewust. Dat willen en loolaten is het trefwoord van dit gedeelte. Mattheüs alleen noemt Pilatus de stadhouder, de politicus dus. Het gaat hier om het handelen van de politicus. Politiek proberen mensen altijd te laten willen wat zij willen dat gebeuren zal, maar hier zal niet gebeuren wat Pilatus wil, maar wat God wil. Maar wie dat allemaal wil weten, kan het in zijn boekje lezen.

Zegt dan: „De Statenvertalers laten die woorden „die zij wilden“ in vers 15 nadrukkelijk aan het slot van de regel klinken. Zij moeten in onze oren nog naklinken, wanneer we de woorden in de verzen 17 en 21 nog eens horen. Maar nu slaan we de NBO-vertaling op, vers 15: „Nu was de stadhouder bij eik leest gewoon een gevangene ter keuze van de schare los te laten.“ Dan zeg ik: Daar is iets vreselijks gebeurd! Door deze weergave wordt Mattheüs verhindert zichzelf uit te leggen. Hebben ze dan helemaal niet door gehad, wat Mat-

theüs hier doet? Dit kan zo niet!“ „Kijk, een stelling van mij in dit eerste cahier is, dat de huidige lezer geen hoorder meer is. Ons contact met de tekst loopt via het oog. Wij horen het niet meer via het oor. Die leesgewoonte, is ontstaan met de boekdrukkunst. In de oudheid werd luid gelezen, ook al was je alleen, denk maar aan de Moorse kamerling

Hardop

Deze teksten zijn bestemd om in een kring geroepen te worden. Het Hebreeuwse woord voor lezen is roepen. Het zijn ook geen schrijvers geweest, maar sprekers van het levende Woord, die gehoord wilden worden. In de gemeente werd het geroepen, luid, net zolang tot men zei: Nou hebben we het. Nou is het er. Nou klinkt het goed, zo moet het blijven klinken, werd het dan ook geschreven. Dus het schrijven van de tekst geschiedde ten dienste van de voortgaande mondelinge overlevering. Dat is voor mij de basis van alle theologische studie, dat wij weer hoorders van het Woord moeten worden. Wij, die het niet meer zijn na vier eeuwen boekdrukkunst.“

Maar hoe weet u zo zeker, dat Mattheüs bijv. bepaalde woorden niet

zou hebben, en dan zie je dat Mattheüs „kat onar“ steeds gebruikt om te laten zien hoe Gods wil soeverein vanuit de hemel op aarde geschiedt. Niet wat de wijzen willen, wat Jozef wil of Herodes, maar wat God wil, dat gebeurt. Vanuit de rol die „kat onar“ in de eerste twee hoofdstukken speelt, ga je plotseling begrijpen, waarom dit karakteristieke woord in het Pilatus-verhaal terugkeert. Maar neem je nou de Leksde vertaling, ja dat was een vrijzinnige natuurlijk, die heeft dat psychologische „ik heb vannacht benauwd gedroomd om hem!“

Maar wat u geeft, is ook exegese. „Men vertaling is altijd exegese, maar je moet nooit zo je eigen exegese in de vertaling setten, dat daardoor een andere en misschien betere exegese wordt uitgesloten. De Statenvertalers zouden het niet in hun hoofd gehaald hebben, om in vers 15 te vertalen „ter keuze van“

Vierk

De nauigheid met de NBO-vertaling is ook, dat predikanten die hierin geoefend zijn en dit aan de gemeente willen doorgeven, steeds moeten zeggen: Ja gemeente, dat hebben ze nou wel zo vertaald, maar eigenlijk staat er... en je bent direct een eigenwijze vierk die het beter meent te weten dan de knappe professoren. Bovendien is de gemeente eigenlijk tot onmondigheid gedoemd. De ouderling die toch moet toezien op de rechte prediking van Gods Woord, moet een bijbel hebben waarop hij zich baseeren kan. Die kent geen Hebreuws of Grieks. Die heeft een Bijbel nodig in de geest van de Statenvertaling. Dus ik beweer niet, dat mijn exegese de enig juiste is, maar ik probeer wel zo te vertalen, dat ik daardoor andere exegeses niet uitluit.“

Dus u bent op het punt van de Bijbel heel gereformeerd geworden.

Ja, dat ben ik ook. Ik heb de gereformeerde leertraditie betoeren liet rekoren. Onder alle theologische tradities vind ik de gereformeerde de meest respectabele, hoor. Veel respectabele dan de lutherse en zeker dan de roomse. Je hoeft je echt niet te schamen als je gereformeerde theoloog bent, want dan kom je uit een traditie, zo veelzijdig, zo beweeglijk, zo sterk en krachtig.

Barokke Buber

Martin Buber heeft eigenlijk alleen maar de roomse en de lutherse traditie gekend. Maar je kunt rustig zeggen: De Statenvertaling is een 17e eeuwse barokke Martin Buber en Buber's Verdeutschung is eigenlijk niet anders dan een perfecte, moderne, Duitse Statenvertaling. Vooral in het Oude Testament is het ongelooflijk, wat de Statenvertalers gepresteerd hebben. En dan vind ik het uiterst verdrietig, wanneer er nu ook door gereformeerde theologen denigrerend over gesproken wordt.

Maar u begrijpt wel, in wat voor rare situatie je dan terecht komt. Want dan wordt er al gauw gedacht: Breukelman zit in de hoek van zeg nou maar fundamentalisten en die tyfisch conservatieve kringen, maar zo bedoel ik het helemaal niet. Maar dit is de principieel kant van de zaak: je zult ook in de 20e eeuw je hebben te

houden aan de beslissing van de vaders van Dordt, tensij de Schrift ons machtigt daarvan af te wijken. Maar, integendeel, de Schrift zelf is het die ons, zeg nu maar even via het werk van Buber-Rosenzweig, zegt: Denk erom, niet afwijken van de Statenvertaling, maar proberen het beter te doen met de enorme middelen die wij nu in de 20e eeuw hebben.

Distantiëren

Hoe denkt Breukelman over de mensen van de materialistische exegese, die zich zo nadrukkelijk op hem beroepen?

„Ik heb heel veel vrienden onder deze linkse jongeren, ik heb ook veel bewondering voor ze, maar met die materialistische exegese kan ik echt niet meekomen. Ik verwerp het. Ze hadden die term nooit moeten gebruiken. Ze bedoelen er wel goede dingen mee. Misschien zit er tot op zekere hoogte echt wel iets goeds in, maar de term is absoluut misleidend. Ik heb in dit gebed gedacht: Ja joh, hoezeer je ook van deze jongens houd en hoezeer je met hen verbonden bent, ik moet mij hier loch van distantiëren. Ik heb ze laten weten, hoor eens, dat werk is er, ook voor jullie, om het te gebruiken als je er wat mee kunt. Het is voor iedereen, voor de hele kerk en voor alle mensen. Ik heb nooit zitten zankken, nou gaan ze het gebruiken, want daar is het voor. Dus ze betoepen zich sterk op mij en dat begrijp ik ook wel, maar ik wil mijn naam loch niet verbonden hebben met de beoeping „Christenen voor het socialisme“ en ook niet met materialistische exegese als program. Dus daar heb ik mij van distantieerd, met een zekere pijn, want ik mag die jongens graag en ik hoor loch eters, ook wel bij hen en zij duidelijk in de linkse hoek. Niettemin wil ik niet, dat dit bijbels-theologisch werk daarmee geidentificeerd wordt.

Waar ik primair op gericht ben, dat is de vraag: Wat houdt het in om ons te doodsogen in de 20e eeuw kerk te zijn en de opdracht nieuwe te verstaan. En dat wil loch zeggen de opdracht van het Verbi divini ministerium (dienst van het Goddelijk Woord) en dat moet uit de Schrift gezuiverd zijn. Dat wil zeggen een nieuw gezamenlijk bijbels getuigenis horen. Daaraan wil dit toek van mij dienstbaar zijn.

Opschrijven

Daarom is het toch wel goed, dat het nu opgeschreven wordt. Ik vind dat vreselijk moeilijk, want ik spreek veel liever dan dat ik schrijf. Daarmee krijgt het zo iets definitiefs. Maar ja, wat ik dan loch gevonden heb met dat priegelwerk, en er is heel veel gevonden... (Hij haalt „Als de goden zwijgen“ van Miskotte uit zijn boekencast en laat zien, wat Miskotte voorin geschreven heeft: „Aan Frans Breukelman, discipel en leeraar, die door zijn verschrikkelijk perfectionisme heetlijke dingen heeft aan het licht gebracht in Tenach.“) Laten we nou eens samenmen, dat Miskotte daar een beetje gelijk in heeft gehad, dan moet het nu toch ook geschreven worden. Ik zit daar erg mee. Ik heb het op mij genomen, dat moet ik gaan volbrengen. Maar ja, mijnheer Brinkman, van Kok heeft al aangekondigd, dat er nog minstens 24 deeltjes zullen volgen!“

Ervaringen met plasmaferese in West-Duitsland en België:

Gebruik makend van een nieuwe pensioenregeling, neemt drs. F. H. Breukelman vandaag afscheid van de theologische faculteit van de Universiteit van Amsterdam. Tegelijk is het eerste cahier verschenen van Breukelmans Bijbelse Theologie, volgens de uitgever (Kok, Kampen) het begin van een serie van 25 à 30 delen.

Breukelman (64) is een heel aparte figuur in het wereldje van bijbelgeleerden. Hij werd bekend door de ongezouten kritiek, die hij — toen nog dominee in het dorpje Simonshaven bij Brielle — in de jaren vijftig in „In de Waagschaal“ leverde op de

toen pas verschenen nieuwe bijbelvertaling van het Nederlandse bijbelgenootschap.

Breukelman in Simonshaven werd een magisch begrip voor dominees en theologische studenten, die de Bijbel weer wilden leren lezen met nieuwe ogen. Overvoerd met alle godsdiensthistorische, historische en literaire kritiek op de Bijbel, voelden zij zich door de man van Simonshaven weer met de bijbeltekst zelf in aanraking gebracht.

Breukelman zoekt naar bepaalde „Stich-

wörter“, trefwoorden die in een bepaald Schriftgedeelte telkens terugkomen, bepaalde verhaalpatronen, karakteristieke parallellen. Hij let erop waar een bijbelschrijver van de gangbare taal van zijn tijd afwijkt en waarom. En de grondregel daarvoor (die hij als oergereformeerd aanprijst) is, dat je zo letterlijk mogelijk dient te vertalen, om de bijbelschrijvers niet met jouw ijver om de Schrift „begrijpelijk“ te maken in de weg te lopen. Want de Schrift legt zichzelf uit.

Veel dominees kregen door hem weer perspectief op wat het zeggen wil „Verbi divi-

ni minister“, dienaar van het goddelijke Woord, te zijn. Maar hij wekte bij de wetenschappelijke establishment ergernis. Zijn nogal eens onbesuisde optreden bracht veel beweging. Men ging spreken van een wilde, want niet wetenschappelijke school, de „school van Breukelman“, ja zelfs van een kerkelijke richting.

Door toedoen van prof. dr. G. C. van Niftrik kreeg hij in 1968 een plaats als wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Amsterdamse theologische faculteit. Door zijn gastcolleges aan andere theologische opleidingen (momenteel bijv. in Kampen), maar ook door zijn taloze lezingen buiten de

academische wereld werkte zijn invloed in brede kring door.

Die invloed is duidelijk merkbaar in een liturgische stroom. Ze zijn het werk van de professor Van der Loew-stichting en van wijlen dr. J. van der Werf en zijn volgelingen in de Utrechtse Domkerk zonder Breukelman ondenkbaar. Deze dagen verscheen in deze kring het eerste nummer van een nieuw tijdschrift „De eerste lezing“, met bijdragen over vertalen, vertalingen en liturgie en in de redactie mensen als Barnard, Boendermaker, Deurloo en Oussoren.

Maar ook werd Breukelmans nieuwe manier van bijbelleseren aangegrepen in een raad de NCSV voor wat men noemt de materialistische exegese en politiek gebruik.

Breukelman is vooral geïnspireerd door de grote theologen Barth en Biskotte en niet te vergeten door Martin Buber en Franz Rosenzweig, twee Joodse geleerden die in deze eeuw het Oude Testament volgens geheel eigen principes in het Duits vertaalden.

Wij moeten weer hóórders van het Woord worden

door L. P. M. Scholten

De manier van bijbeluitleg door Breukelman is eigenlijk uit de nood geboren. Een wetenschappelijke carrière lag helemaal buiten zijn gezichtsveld, toen hij in 1942 na zijn studie in Leiden hulpprediker werd bij (toen nog ds.) Van Niftrik in Rijsburg.

„Dat is niet best geweest. Ik moest preken, en dan nog wel in zo'n confessionele gemeente. En het ging niet. Ik lag met mezelf overhoop en met de hele theologie. Maar vooral: je moet de Schrift uitleggen, dan heb je hulp nodig. Je slaat de grote wetenschappelijke bijbelcommentaren op en dan komt de grote teleurstelling. Want wat je daar te lezen krijgt, slaat op de praktijk van de gemeente als een tang op een varken.

Die zogenaamde wetenschappelijke exegeten denken er niet aan, dat de Schrift ligt opengeslagen in het midden der gemeente, opdat het evangelie zal worden verkondigd. Het is specialisme. En het erge is, dat specialisme stimuleert niet alleen niet tot preken, maar het verhindert je zelfs. Dan moet er in die bijbelwetenschap fundamenteel iets mis zijn. Daar ligt de oorsprong van mijn wetenschappelijk theologisch bezijn.

Remonstrant

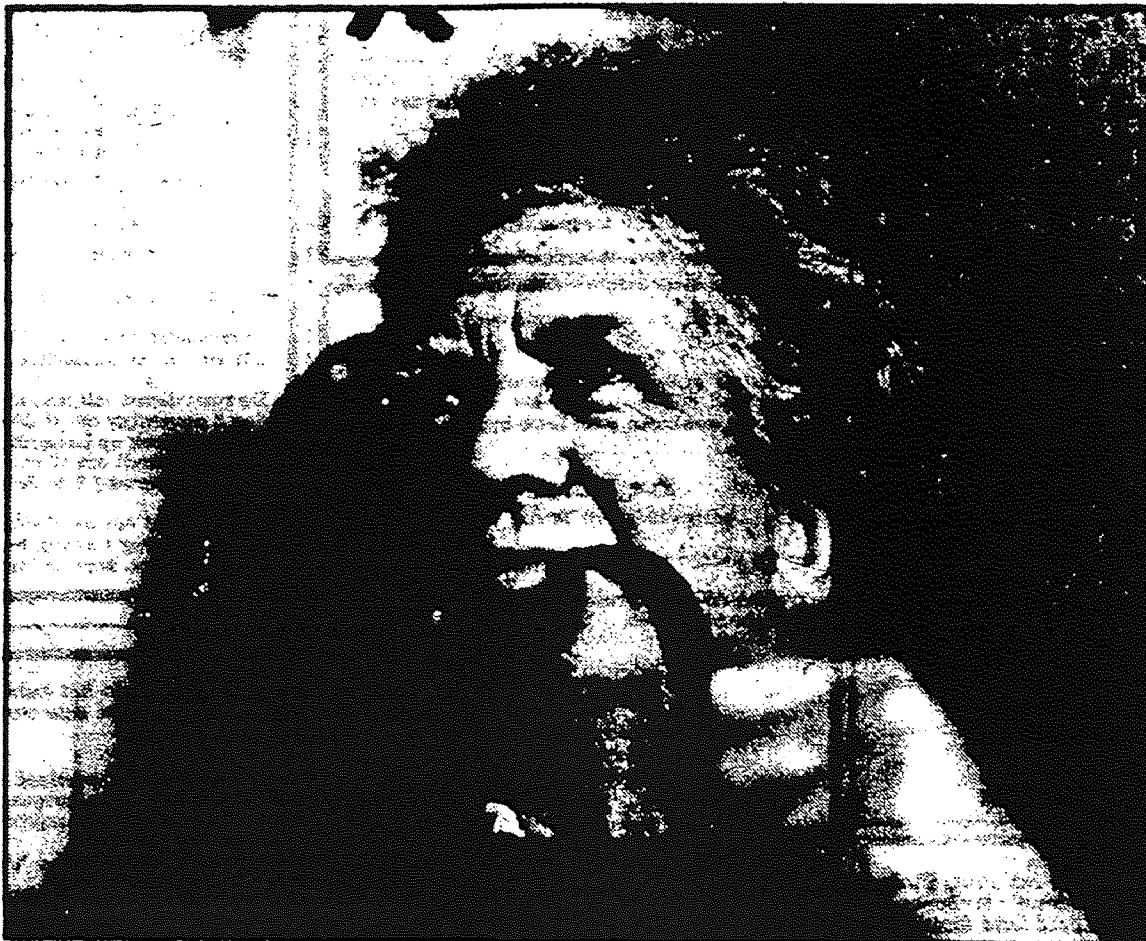
Daarvoor heeft Breukelman al een tijd zitten vertellen (want hij is een graag en goed verteller) over zijn remonstrante jeugd („maar ik ben dat milieu wel volstrekt ontgroeid“) hoe hij in Leiden ging studeren en hoe toen de grote twijfels kwamen over wat hij nu eigenlijk studeerde. Toen hij op het punt stond op te houden met zijn studie, verscheen het tweede deel van de Prolegomena van Karl Barth, de leer van het Woord Gods. Dat was in 1938. „Dat is voor mij de grote wending geweest. Toen heb ik het remonstrante jongetje, gezien, dat het niet om religie gaat en niet om religiewetenschap, maar om openbaring! Theologie is „dienst aan het Woord“. „Verbi divini ministerium“. Het gaat om verkondiging. Nou, dan wil je precies weten, wat daar nou staat. In die wonderlijke teksten. Mijn preken zijn vanaf het begin altijd heel sterk uitleggend. Schriftverklarend geweest. Maar daarbij waren de commentaren geen hulp, maar

„En nou is het aardige geweest, als je dan zelf wegen probeert te gaan en dat blijken dan toch begaanbare wegen te zijn, dan gaat dat om zich heen grijpen. In Rotterdam organiseerde dr. K. J. Kraan een cursus voor gereformeerde predikanten. Zo kwam van het een het ander en zo zijn er heel veel mensen — ik zou er talloze kunnen noemen, maar och, dat is ook eigenlijk niet voor de krant, ik houd niet van opscheppen — maar die door dat werk van mij toch weer plezier in hun werk als predikant gekregen hebben.“

Het bijzondere daarvan is, dat mensen die met hun overdreven kritische instelling argwanend tegenover de Schrift stonden, door mijn werk weer vertrouwen kregen dat het toch wel gek boek nog niet is, terwijl omgekeerd massieve fundamentalisten door mij van hun fundamentalisme goed zijn losgeraakt.“

Wat is nu eigenlijk uw kritiek op de „Nieuwe Vertaling“ van het NBG? „Er is een grondregel, waar iedere bijbelvertaler zich onvoorwaardelijk aan dient te houden. Hij moet er voortdurend op letten, dat hij niet door de wijze waarop hij de teksten weergeeft de Schrift verhindert zichzelf uit te leggen. Hoe doet de Schrift dat? Zichzelf uitleggen? Dat is door de wijze waarop de woorden klinken en medeklinken. Nooit mogen wij het met andere woorden doen dan die bijbelschrijvers willen zeggen.

Luther zei van zijn bijbelvertaling „Vaak hebben wij de woorden laten schieten om de betekenis te geven.“ Dus: ik weet best wat er in de grondtekst staat, maar dat kun je zo in het Duits niet zeggen, dus maak ik er een aardig, goed Duits verhaal van met goede Duitse zinnen. Dat is dan die grote tegenstelling tussen wat men dan noemt idiolect vertalen of dynamisch-equivalent. Dat wordt nu geweldig opgeblazen, maar dat heeft in de kerk altijd al gespeeld. Hieronymus, die van 390 tot 405 in zijn kloostertje in Bethlehem het Oude Testa-

Frans Breukelman

Jezus voor Pilatus, in de Statenvertaling. Hij leest het zo, dat je heel duidelijk hoort, dat Mattheüs drie-maal de „werkwoorden „willen“ en „loslaten“ bij elkaar gebruikt, in de verzen 15, 17, en 21. Dat doet Mattheüs volgens hem heel bewust. Dat willen en loslaten is het trefwoord van dit gedeelte. Mattheüs alleen noemt Pilatus de stadhouder, de poli-

theüs hier doet? Dit kan zo niet!“ „Kijk, een stelling van mij in dit eerste cahier is, dat de huidige lezer geen hoorder meer is. Ons contact met de tekst loopt via het oog. Wij horen het niet meer via het oor. Die leesgewoonte, is ontstaan met de boekdrukkunst. In de oudheid werd luid gelezen, ook al was je alleen denk maar aan de Moorse kamerlinc-

een bedoeling herhaalt of met opzet bepaalde hebratmen bezigt, zodat die ook in de vertaling per se moeten blijven doorklinken? „Daar ben je exegeet voor. Dat is een kwestie van ontdekkingen doen, van jarenlange training. En Buber heeft eenvoudig met de stukken aange-toond, hoe de bijbelse getuigen bepaalde woorden reserveren om ze een

zou hebben, en dan zie je dat Mattheüs „kat' onar“ steeds gebruikt om te laten zien hoe Gods wil soeverein vanuit de hemel op aarde geschiedt. Niet wat de wijzen willen, wat Jozef wil of Herodes, maar wat God wil, dat gebeurt. Vanuit de rol, die „kat' onar“ in de eerste twee hoofdstukken speelt, ga je plotseling begrijpen, waarom dit karakteristieke woord in het Pilatus-verhaal terugkeert. Maar neem je nou de Leidse vertaling, ja dat was een vrijzinnige, natuurlijke, die heeft dat verpsychologiseerd. „Ik heb vannacht benauwd gedroomd om hem!“

Maar wat u geeft, is ook exegese. „Een vertaling is altijd exegese, maar je moet nooit zo je eigen exegese in de vertaling zetten, dat daardoor een andere en misschien betere exegese wordt uitgesloten. De Statenvertalers zouden het niet in hun hoofd gehaald hebben, om in vers 15 te vertalen „ter keuze van“

Vlerk

De narijheid met de NBG-vertaling is ook, dat predikanten die hierin geoefend zijn en dit aan de gemeente willen doorgeven, steeds moeten zeggen: Ja gemeente, dat hebben ze nou wel zo vertaald, maar eigenlijk staat er... en je bent direct een eigenwijze vlerk die het beter meent te weten dan de knappe professoren. Bovendien is de gemeente eigenlijk tot onmondigheid gedoemd. De ouderling die toch moet toezien op de rechte prediking van Gods Woord, moet een bijbel hebben waarop hij zich baseert. Die kent geen Hebreeuws en Grieks. Die heeft een Bijbel nodig in de geest van de Statenvertaling. Dus ik beweer niet, dat mijn exegese de enig juiste is, maar ik probeer wel zo te vertalen, dat ik daardoor andere exegeses niet uitsluit.“

Dus u bent op het punt van de Bijbel heel gereformeerd geworden. „Ja, dat ben ik ook. Ik heb de gereformeerde leertraditie enorm lief gekregen. Onder alle theologische tradities vind ik de gereformeerde de meest respectabele, hoor. Veel respectabeler dan de lutherse en zeker dan de roomse. Je hoeft je echt niet te schamen als je gereformeerd theolog bent, want dan kom je uit een traditie, zo veelzijdig, zo beweeglijk, zo sterk en krachtig.

Barokke Buber

houden aan de beslissing van de vaders van Dordt, tenzij de Schrift ons machtigt daarvan af te wijken. Maar, integendeel, de Schrift zelf is het, die ons, zeg nu maar even via het werk van Buber-Rosenzweig, zegt. Denk erom, niet afwijken van de Statenvertaling, maar proberen het beter te doen met de enorme middelen die wij nu in de 20e eeuw hebben.“

Distantiëren

Hoe denkt Breukelman over de mensen van de materialistische exegese, die zich zo nadrukkelijk op hem beroepen?

„Ik heb heel veel vrienden onder deze linkse jongens, ik heb ook wel bewondering voor ze, maar met die materialistische exegese kan ik echt niet meekomen. Ik vernierp het. Ze hadden die term nooit moeten gebruiken. Ze bedoelen er wel goede dingen mee. Misschien zit er tot op zekere hoogte echt wel iets goeds in, maar de term is absoluut misleidend. Ik heb in dit geval gedacht: Ja joh, hoezeer je ook van deze jongens houd en hoezeer je met hen verbonden bent, ik moet mij hier toch van distantiëren. Ik heb ze laten weten: hoor eens, dat werk is er, ook voor jullie, om het te gebruiken als je er wat mee kunt. Het is voor iedereen, voor de hele kerk en voor alle mensen. Ik heb nooit zitten zanken „nou gaan ze het gebruiken“, want daar is het voor. Dus ze beroepen zich sterk op mij en dat begrijp ik ook wel, maar ik wil mijn naam toch niet verbonden hebben met de beweging „Christenen voor het socialisme“ en ook niet met materialistische exegese als program. Dus daar heb ik mij van gedistantieerd, met een zekere pijn, want ik mag die jongens graag en ik hoor toch eigenlijk ook wel bij hen en zit duidelijk in de linkse hoek. Niettemin wil ik niet, dat dit bijbels-theologisch werk daarmee geïdentificeerd wordt

Waar ik primair op gericht ben, dat is de vraag: Wat houdt het in om van Godswege in de 20e eeuw werk te zijn en de opdracht nieuw te verstaan. En dat wil toch zeggen de opdracht van het Verbi divini ministerium (dienst aan het Goddelijk Woord) en dat moet uit de Schrift gebeuren. Dat wil zeggen een nieuw gezamenlijk dit bijbels getuigenis horen. Daarvoor wil dit werk van mij dienstbaar zijn.

Onschrijven

ou

ke

583

a

tot

ij

Jannie van Wezel-Botenga

Van: bibliotheek@pthu.nl
Verzonden: donderdag 27 september 2012 12:36
Aan: IBL Mailbox
Onderwerp: Nederland: aanvragen artikelen in Nederland voor instellingen

Zx

Aanvragen kopieen in Nederland voor instellingen

BIBLIOTHEEK : Protestant Theologische Universiteit
NAAM VERVOLG :
ADRES : Postbus 7161,
POSTCODE : 1007 MC
PLAATS : Amsterdam
EMAIL : bibliotheek@pthu.nl
MEDEWERKER : Cora Kleijbergen
TELEFOON : 088 - 3371653
FAXNUMMER :
IBL REGISTRATENR : 0019
AANVRAAGID : Zanden
Tijdschr: kopie per e-mail

AANVRAAG VOOR KOPIEEN UIT EEN TIJDSCHRIFT

TITEL TIJDSCHRIFT : Trouw
AUTEURS ARTIKEL :
TITEL ARTIKEL : interview Frans Breukelman
JAAR VOLUME : 1980
AFLEVERINGSNUMMER : 31 oktober
PAGINAS :
OPMERKINGEN TS1 :
OPMERKINGEN TS2 :

AANVRAAG VOOR KOPIEEN UIT EEN BOEK

TITEL BOEK :
AUTEURS :
UITGAVE :
REEKS :
PAGINAS BOEK :
ARTIKEL BOEK1 :
ARTIKEL BOEK2 :
OPMERKINGEN BOEK1 :
OPMERKINGEN BOEK2 :

gepost op: 27-09-2012 12:35:38
IP-Adres: 145.108.5.80